

NĚKOLIK MYŠLENEK, ZE SEMINÁŘE „MÉDIA A ROLE STÁTU V JEJICH KONTROLE“ (poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, říjen 2019)

Po 30 letech vytváření mediálního trhu, zde máme víceméně standardní funkční prostředí. Bohužel se nedaří jedna věc. Nedaří se dosáhnout PLURALITY médií. Představa jednoho správného názoru vede k určité unifikaci médií, článků a vlastně i novinářů. Média i ti, kdo je vytvářejí, jsou do značné míry zaměnitelní.

Proč je tomu tak? Může za to politický tlak, ekonomika nebo neprofesionalita? V debatě od politiků zazněl názor, že ideální novinář by měl být bez politického názoru. To zajistí objektivitu zpravodajství. Ale to je nesmysl. Beznázorovost není objektivita, beznázorovost redaktorů vede přímo k beznázorovosti média. Takové médium, ale není k ničemu a vlastně není ani opravdovým médiem. Médium totiž vytváří právě spektrum názorů. Bez různosti názorů jde jen o propagandu. Ideální novinář je novinář s názorem. Profesionál, který se orientuje v problematice a dokáže věcně pravdivě zprostředkovat relevantní názorové spektrum.

Ale pozor. Současný mediální zákon obsahuje nášlapnou minu – formulaci, že zpravodajství musí být OBJEKTIVNÍ A VYVÁŽENÉ (platí i pro soukromá média). Co znamená termín objektivní? Koncepce objektivity patří do pozitivistického myšlení 19. století. A termín vyvážené? Vyváženost se někdy vykládá, že jakýkoliv názor musí být zveřejněn. Což je objektivní nesmysl. Mnohem lepší (a bezpečnější) formulací by bylo. PRAVDIVÉ (věcná přesnost) a NESTRANNÉ (všestranné). Čímž se zase dostáváme k termínu pluralitní.

Věcná pravdivost a zmapování názorového spektra je hlavním úkolem veřejnoprávních médií. Jako jeden z pilířů demokratického systému by měly ochraňovat demokracii a působit na všechny občany státu. Z těchto důvodů musí být autonomní a jejich financování nesmí být vázáno na státní rozpočet. VM nejsou státní média! Současný systém koncesionářských poplatků je vcelku vyhovující, což neznamená, že je jediný možný. Je naprosto legitimní debata o dalších způsobech financování – např. rozdělení VM na základní univerzální platformu (pro všechny) plus další prémiové služby (pro zájemce). Ty by mohly být zajišťovány např. i formou soutěže – rozdělením části poplatků mezi více účastníků (včetně komerčních subjektů) na základě ceny a kvality.

Jen není jasné, kdo by takovou soutěž dokázal rozhodnout, když ze strany státu chybí i samotná koncepce mediální politiky. Stejně tak stát neví jak regulovat sociální média? Různé státy – různé pohledy a definice. Nová média tvoří politiku a realitu a stát jen reaguje. Ale není pozdě?

Kyberprostor je nebezpečný. Informační operace v kyberprostoru slouží k prosazení politických cílů. Současný kyberprostor definuje ASYMETRIE – jeden stát je daleko před všemi ostatními. Do informačních operací patří nejrůznější prostředky od Fake News až po kyber-útoky hackerů na konkrétní cíle (instituce). Profesionální scénáristé dokáží jakoukoliv lež zabalit do racionálního (sexy) jádra. Pak nastupují placení trollové a stále více i umělá inteligence. UI dokáže na sociálních sítích napodobit člověka (což mnohé vypovídá o úrovni debat). Tito profesionálové by se neobešli, bez „užitečných idiotů“ šířících FN pod heslem: „Něco na tom je“. V tomto světě je laik největší síla. Protože co má 250 lajků – to je pravda! Nebo alespoň alternativní pravda.

Řešení je jediné. Učit kritické myšlení. Učitele, žáky, politiky i důchodce. Všechny.

Marek Lichtenberk

(v článku jsou volně citováni a parafrázováni tito vystupující: Prof., PhDr. Jan Jiráček Ph.D., Ing. Aleš Špidla, Milan Šmíd, Bc. Filip Rožánek, doc. JUDr. Aleš Rozehnal, Ph.D.)